

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.cerbrnet.org.ua

Права та обов'язки членів парламентів країн ЄС. Функції парламенту

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-
дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Права та обов'язки членів парламентів держав-членів ЄС. Функції парламенту.

Сучасна конституційно-правова доктрина розглядає депутата парламенту як представника всієї нації, а не конкретного виборчого округу. Логічним наслідком цієї концепції є заборона імперативного мандату і права відкликання. Відповідні норми містяться в конституціях майже всіх країн¹. Так, відповідно до ст. 67 Конституції Італії, кожен член Парламенту представляє націю і виконує свої функції без імперативного мандату². Так само, відповідно до ст. 38.1 Конституції ФРН, депутати німецького Бундестагу є представниками всього народу, не пов'язані наказами і вказівками і підкоряються лише своїй совісті³.

Депутат в демократичній державі є професійним парламентарем. Саме в силу цього його мандат має властивість несумісності з жодною державною або іншою посадою. Парламентська діяльність вважається єдиним законним заняттям депутата, за винятком права заняття міністерських постів в парламентських країнах⁴.

До змісту депутатського мандата належать такі основні компоненти, як індемнітет та імунітет.

Індемнітет (винагорода за парламентську діяльність). Депутат парламенту отримує винагороду за свою діяльність, включаючи покриття витрат на резиденцію, листування, службові поїздки і т. д. У деяких країнах депутатський індемнітет прирівнюється до зарплати чиновників вищого розряду (Японія, Франція, Фінляндія) або становить певну частину міністерського окладу. Так, наприклад, заробітна платня члена парламенту Угорщини дорівнює місячній платні заступника міністра. Також угорські депутати отримують картки на пальне та спеціально облаштований офіс⁵. У Німеччині, зокрема, член Бундестагу отримує щомісячну винагороду, яка дорівнює місячній заробітній платні судді вищого федерального суду (група R6)⁶. Крім того, член Бундестагу має право на отримання компенсаційних виплат на:

- створення та утримання офісу депутата у виборчому окрузі;
- покриття транспортних витрат, які депутат поніс в ході виконання своїх обов'язків;

¹ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

² Constitution of the Italian Republic [Електронний ресурс] // Senato della Repubblica – Режим доступу до ресурсу: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf.

³ Basic Law for the Federal Republic of Germany [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic-law-data.pdf>.

⁴ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

⁵ The legal status of Members of the National Assembly [Електронний ресурс] // Hungarian National Assembly – Режим доступу до ресурсу: <http://www.parlament.hu/web/house-of-the-national-assembly/the-legal-status-of-members>.

⁶ Відповідно до Федерального закону про заробітну платню (Bundesbesoldungsgesetz), щомісячний оклад для цієї групи дорівнює 9 167,62 євро. Див. <http://www.gesetze-im-internet.de/bbesg/BJNR011740975.html>

- покриття інших витрат, які депутат несе в рамках реалізації свого парламентського мандату⁷.

Імунітет. Законодавство європейських держав надає депутату ряд прав і привілеїв, які повинні гарантувати його незалежність. Найважливішими елементами депутатського імунітету є свобода слова і голосування і депутатська недоторканність.

Свобода слова і голосування зводяться до того, що депутат не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за висловлювання в парламенті та за голосування, оскільки вони здійснюються в рамках мандату. Однак майже повсюдно свобода слова і голосування обмежується жорсткими рамками партійної дисципліни. Обмеження на свободу слова накладають також закони про охорону державної таємниці та відповідні положення парламентських регламентів⁸.

Депутатська недоторканність, як правило, полягає в тому, що парламентар не може бути підданий кримінальному переслідуванню або арешту без санкції відповідної палати, за винятком тих випадків, коли він затриманий на місці вчинення злочину (*flagrante delicto*). В Італії депутатська недоторканність поширюється і на особистий або домашній обшук, перехоплення розмов або повідомлень, вилучення кореспонденції членів Парламенту (частини 2 і 3 статті 68 Конституції)⁹. Депутат може бути позбавлений імунітету рішенням тієї палати, до якої він належить (з 1995 р у Франції дозвіл на арешт або обмеження волі члена Парламенту дає бюро палати)¹⁰.

Відповідно до Федерального закону Австрії про Правила процедури Національної ради (*Geschäftsordnungsgesetz*) депутат нижньої палати парламенту Австрії може бути арештований лише за її рішенням (§ 10)¹¹.

Припинення терміну дії мандату настає після закінчення терміну повноважень парламенту, після закінчення терміну, на який обраний депутат (цей порядок застосовується зазвичай до депутатів верхніх палат, що не оновлюються цілком), внаслідок смерті депутата, в результаті позбавлення мандата або визнання виборів недійсними. Парламент зазвичай є верховним судом щодо повноважень своїх депутатів, тому він не тільки може позбавити депутата імунітету, але і визнати недійсним його мандат¹².

Серед основних **прав** члена парламенту є право на інформацію. Регламент нижньої палати парламенту Іспанії передбачає право депутата на звернення до адміністративних органів за будь-якою інформацією або за наданням документів,

⁷ Members of the Bundestag Act (*Abgeordnetengesetz*) [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/blob/189732/6e3095be7d1968201ca34bbca5c285d9/memlaw-data.pdf>.

⁸ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

⁹ Constitution of the Italian Republic [Електронний ресурс] // Senato della Repubblica – Режим доступу до ресурсу: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf.

¹⁰ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

¹¹ Bundesgesetz über die Geschäftsordnung des Nationalrates (*Geschäftsordnungsgesetz 1975*) [Електронний ресурс] // Österreichisches Parlament – Режим доступу до ресурсу: https://www.parlament.gv.at/PERK/RGES/GOGNR/gog02_P9-12.shtml.

¹² Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

якими володіють відповідні органи¹³. Закон про Національні Збори Угорщини передбачає два способи отримання депутатом інформації. Закон зобов'язує державні органи сприяти членам парламенту у виконанні їх обов'язків шляхом надання їм необхідної інформації (стаття 98). Крім того, закон наділяє депутата правом на отримання доступу до усіх публічних органів, їх документів та публікацій¹⁴. В Чехії депутати обох палат парламенту мають право звертатись за інформацією або поясненнями до членів уряду, вищих посадових осіб адміністративних органів та місцевих органів влади^{15 16}.

Члени парламенту також мають право створювати та брати участь у парламентських групах.

Законодавча ініціатива є однією з прерогатив парламенту, і право на ініціювання законодавчих актів закріплене за членами парламенту в усіх європейських країнах: Португалії (стаття 167 Конституції¹⁷), Італії (стаття 71 Конституції)¹⁸, Франції (стаття 39 Конституції)¹⁹, Австрії (стаття 41 Конституції²⁰) і т.д.

Що стосується **обов'язків** членів парламенту, то одним з основних є обов'язок відвідувати засідання парламенту та комітету, до якого належить член парламенту. Так, регламент польського Сейму передбачає обов'язок депутата відвідувати та брати активну участь у засіданнях Сейму та усіх його органів, до яких депутата обрано²¹. Обов'язок на участь в діяльності парламенту передбачає в тому числі обов'язок брати участь у голосуванні під час засідань парламенту та його комітетів. Регламенти окремих країн передбачають обов'язок депутата дотримуватись порядку та депутатської етики. В Іспанії депутат повинен дотримуватись етики, порядку та дисципліни (стаття 16 регламенту Конгресу²²). У німецькому законодавстві міститься норма про обов'язок члена парламенту дотримуватись

¹³ Standing Orders of the Congress of Deputies [Електронний ресурс] // Congress of Deputies – Режим доступу до ресурсу: http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/standing_orders_02.pdf.

¹⁴ Act XXXVI of 2012 on the National Assembly [Електронний ресурс] // Hungarian National Assembly – Режим доступу до ресурсу: <http://www.parlament.hu/documents/125505/138409/Act+XXXVI+of+2012+on+the+National+Assembly/b53726b7-12a8-4d93-acef-140feef44395>.

¹⁵ The Standing Rules of the Senate Act No. 107/1999 Coll. as amended by Act No. 78/2002 Coll., and Act No. 172/2004 Coll., Act No. 625/2006 Coll., Act No. 162/2009 Coll., Act No. 275/2012 Coll. and Act No. 16/2015 Coll. [Електронний ресурс] // Senate of the Parliament of the Czech Republic – Режим доступу до ресурсу: <http://www.senat.cz/informace/zakon106/zakony/zak107-eng.php>.

¹⁶ Act no. 90/1995 Coll. of April 19, 1995 on the Rules of Procedure of the Chamber of Deputies [Електронний ресурс] // Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic – Режим доступу до ресурсу: <http://www.psp.cz/en/docs/laws/1995/90.html#x7>.

¹⁷ Constitution of the Portuguese Republic [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.en.parlamento.pt/Legislation/CRP/Constitution7th.pdf>.

¹⁸ Constitution of the Italian Republic [Електронний ресурс] // Senato della Repubblica – Режим доступу до ресурсу: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf.

¹⁹ Constitution of October 4, 1958 [Електронний ресурс] // Assemblée Nationale – Режим доступу до ресурсу: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly#Title4>.

²⁰ Bundes-Verfassungsgesetz (B-VG) [Електронний ресурс] // Bundeskanzleramt – Режим доступу до ресурсу: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/ErV/ERV_1930_1/ERV_1930_1.pdf.

²¹ The Standing Orders of the Sejm of the Republic of Poland [Електронний ресурс] // Ośrodek Informacji i Dokumentacji Europejskiej – Режим доступу до ресурсу: http://oide.sejm.gov.pl/oide/en/index.php?option=com_content&view=article&id=14798:the-standing-orders-of-the-sejm-of-the-republic-of-poland&catid=7&Itemid=361.

²² Standing Orders of the Congress of Deputies [Електронний ресурс] // Congress of Deputies – Режим доступу до ресурсу: http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/standing_orders_02.pdf.

Кодексу поведінки²³. У Португалії член парламенту повинен поважати гідність парламенту та його членів²⁴.

У випадках, коли депутата було обрано відповідно до мажоритарної системи, його обов'язком є ведення роботи в округах. Так, відповідно до регламенту парламенту Литви, член Сейму повинен на регулярній основі проводити зустрічі з виборцями, до участі в яких він має право запросити представників державних органів та місцевих органів влади. Депутат також повинен розглядати пропозиції, запити та скарги, та за необхідності передавати їх на розгляд державних органів²⁵.

Функції парламенту

До основних **функцій парламенту** належать: законотворча, контрольна (контроль за бюджетом і діяльністю виконавчої влади); установча (прийняття конституції, участь у формуванні органів судової і виконавчої влади).

Усі конституції європейських держав наділяють парламент **законодавчими повноваженнями**. Ухвалення законів є головним завданням парламенту. Теоретично лише парламент має суверенне право приймати закони. Хоча разом з ускладненням функцій держави збільшився обсяг законодавчої діяльності парламенту, центром нормотворчості став уряд.

Перехід законодавчої ініціативи в руки уряду різною мірою відбувся в усіх країнах. У парламентарних країнах, де існує інститут відповідального уряду, останній здійснює законодавчу ініціативу або через міністрів, або через депутатів правлячої партії. Законопроекти складаються в адміністративному апараті, і парламент отримує їх вже в готовому вигляді. У президентських республіках, уряд здійснює законодавчу ініціативу не у настільки відвертій формі, але не менш ефективно. Таким чином, відбувається еволюція законотворчої функції парламенту до законоутверджуючої²⁶.

Ухвалення бюджету та інші фінансові повноваження є найстарішою прерогативою парламенту. Однак фінансові повноваження дедалі більшою мірою переходять від парламенту до уряду. У сучасних розвинених державах підготовка і виконання бюджету та всі інші фінансові повноваження майже повністю перейшли до рук уряду²⁷.

Фінансова діяльність сучасної держави дуже складна, і вона є продуктом багатьох ланок центрального урядового апарату; парламенту ж у цій сфері належить здебільшого пасивна роль. Формування бюджету здійснюється урядом. Наприклад, у

²³ Members of the Bundestag Act (Abgeordnetengesetz) [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/blob/189732/6e3095be7d1968201ca34bbca5c285d9/memlaw-data.pdf>.

²⁴ Law no. 7/93 of 1 March 1993, as amended by Laws nos. 24/95 of 18 August 1995, 55/98 of 18 August 1998, 8/99 of 10 February 1999, 45/99 of 16 June 1999, 3/2001 of 23 February 2001, 24/2003 of 4 July 2003, 52-A/2005 of 10 October 2005, and 43/2007 of 24 August 2007 [Електронний ресурс] // Assembleia da República – Режим доступу до ресурсу: http://www.parlamento.pt/Legislacao/Documents/law43_2007.pdf.

²⁵ Lietuvos Respublikos Seimas Statutas [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.123B53F30F70>.

²⁶ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

²⁷ Там само.

Великій Британії Палата громад також має справу з уже підготовленими Кабінетом Корони фінансовими пропозиціями, що затверджуються нею без істотних змін.

Така ситуація є характерною для всіх без винятку країн. Юридично все фінансове законодавство виходить з парламенту, практично ж він відіграє винятково номінальну роль у даній сфері. Парламент не може відігравати більш активну роль у сфері бюджетних відносин (як і в інших сферах) хоча б тому, що він не володіє належним інформаційним забезпеченням. Цілковитим володарем будь-якої інформації є тільки уряд²⁸.

Парламентський контроль над діяльністю уряду є важливою функцією парламенту. Конкретний його вираз залежить від форми правління: в президентських республіках контрольні повноваження парламентів менш різноманітні, але ефективність їх підвищується в зв'язку з відсутністю в уряді повноважень щодо розпуску парламенту; в парламентських державах, навпаки, великі контрольні повноваження парламенту значною мірою нейтралізуються правом уряду на розпуск парламенту²⁹.

Сучасній парламентській практиці відомі такі основні методи здійснення контролю над діяльністю уряду:

1. *Постановлення урядом питання про довіру*, що застосовується лише в парламентських країнах, де уряд несе відповідальність перед парламентом (зазвичай перед нижньою палатою) за свою діяльність. Так, у Польщі, відповідно до статті 160 Конституції, Прем'єр-міністр може подати до Сейму пропозицію про надання вотуму довіри Раді міністрів³⁰.

У Німеччині, відповідно до статті 67 Конституції, Бундестаг може висловити вотум недовіри Федеральному Канцлеру лише через обрання його наступника більшістю голосів його членів³¹. У разі відсутності підтримки пропозиції про вотум недовіри урядові більшістю членів парламенту, Президент за пропозицією Федерального Канцлера розпускає парламент³².

Використання цього контрольного засобу фактично зводиться нанівець в зв'язку з тим, що, по-перше, питання про довіру, як правило, ставиться урядом у його ж інтересах; по-друге, в разі винесення вотуму недовіри уряд може розпустити парламент і призначити нові вибори. Практика показує, що уряд часто використовує постановку питання про довіру для шантажу парламенту, ставлячи його тим самим під загрозу розпуску. У сучасній парламентській практиці відставка уряду в результаті винесення йому вотуму недовіри є досить рідкісним явищем, і найчастіше його жертвою стають коаліційні уряди (Італія)³³.

²⁸ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

²⁹ Там само.

³⁰ The Constitution of the Republic of Poland 2 April 1997 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.senat.gov.pl/en/about-the-senate/konstytucja/chapter-vi/>.

³¹ Basic Law for the Federal Republic of Germany [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic-law-data.pdf>.

³² Там само.

³³ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

2. *Резолюція осуду*, яка, на відміну від вотуму недовіри, вноситься не з ініціативи уряду, а за пропозицією палати. Правові наслідки прийняття резолюції осуду є такими ж самими, що й при винесенні вотуму недовіри. Цей вид парламентського контролю особливо ретельно регламентується у Франції. Частина 2 ст. 49 Конституції містить положення про те, що Національні Збори ставлять питання про відповідальність Уряду шляхом голосування по резолюції осуду. Така резолюція є допустимою, якщо вона підписана щонайменше десятою частиною членів Національних Зборів. Голосування може відбутися тільки через 48 годин з моменту внесення резолюції. Підраховуються лише голоси, подані за резолюцію осуду, яка може бути прийнята тільки більшістю членів Найональних Зборів. Депутат не може підписувати більше трьох резолюцій осуду протягом однієї і тієї ж чергової сесії і більше однієї резолюції - протягом однієї і тієї ж позачергової сесії³⁴. Таким чином, прийняття резолюції осуду оточено цілою низкою конституційних рогаток, основна мета яких - захистити уряд від цієї форми парламентського контролю. В інших парламентарних країнах процес прийняття резолюцій осуду щонайменше складний³⁵.

3. *Інтерпеляція*, тобто звернена до уряду вимога дати пояснення з приводу проведеної ним внутрішньої або зовнішньої політики, або з якогось конкретного питання. Інтерпеляції застосовуються в парламентській практиці багатьох країн (Італія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія, Японія). В Австрії обидві палати парламенту мають право опитувати членів уряду та вимагати надання інформації з питань його політики³⁶.

Внесення інтерпеляції практикується, як правило, тільки в нижніх палатах, і ця процедура складається з таких основних стадій: внесення в палату меморандуму про причини інтерпеляції і самого тексту інтерпеляції; повідомлення уряду про інтерпеляцію і встановлення дати відповіді; відповідь уряду на інтерпеляцію; внесення додаткових питань і відкриття загальних дебатів; постановка питання про схвалення або несхвалення діяльності уряду³⁷.

Інтерпеляція може викликати відставку уряду, якщо його діяльність в ході обговорення і подальшого голосування буде визнана незадовільною.

4. *Питання усні і письмові*. В Австрії письмові запитання до Федерального уряду вносяться не менш як п'ятьма членами Національної ради та не менш як трьома членами Федеральної ради. Уряд зобов'язаний дати відповідь на питання впродовж двох місяців³⁸. Члени парламенту Португалії мають право вносити запитання до

³⁴ Constitution of October 4, 1958 [Електронний ресурс] // Assemblée Nationale – Режим доступу до ресурсу: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly#Title4>.

³⁵ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

³⁶ Parliamentary Question (Right of Interpellation) [Електронний ресурс] // Parliament of the Republic of Austria – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/KONTR/POL/1INTERPELLATIONSRECHT/index.shtml>.

³⁷ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

³⁸ Parliamentary Question (Right of Interpellation) [Електронний ресурс] // Parliament of the Republic of Austria – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/KONTR/POL/1INTERPELLATIONSRECHT/index.shtml>.

уряду про будь-які його дії, за винятком питань, які становлять державну таємницю³⁹.

Що стосується усних запитань, то щонайменше один день на тиждень у парламенті присвячений запитанням до уряду. Відповідно до регламенту парламенту Франції принаймні одне засідання на тиждень має бути присвячене запитанням членів парламенту до уряду, при цьому половина питань має бути від депутатів опозиційних груп⁴⁰. У Великобританії і країнах, що перейняли її парламентські процедури, майже кожне засідання парламенту починається з «години запитань». Міністри та інші члени уряду відповідають на депутатські запитання в усній або письмовій формі. Відповідна інформація стає надбанням громадської думки.

5. Діяльність слідчих комітетів і комісій, які створюються парламентами всіх країн, незалежно від форми правління. Ці органи використовуються не лише з метою ревізії діяльності адміністративного апарату, а й поширюють свою активність на роботу політичних партій, профспілок, громадських організацій. Слідчі комітети наділяються значними повноваженнями: вони мають право на отримання інформації і документації від будь-яких державних органів, політичних і громадських організацій, викликати для надання свідчень посадових осіб, експертів і окремих громадян. Саме ці органи є найбільш ефективним засобом здійснення контрольних функцій парламенту - найчастіше діяльність слідчих комітетів призводить до скандальних викриттів бюрократизму, хабарництва та некомпетентності тих чи інших органів державної адміністрації. Діяльність комітетів у багатьох країнах є публічною, їх слухання транслюються по радіо і телебаченню⁴¹.

Правовою базою для створення слідчих комітетів слугують різного роду акти. Так, у ФРН створення слідчих комітетів передбачене Основним законом (ст. 44.1)⁴². У багатьох країнах ці комітети створюються на основі конституційних, органічних і звичайних законів, регламентів палат. Тимчасові слідчі комітети створюються на основі парламентських резолюцій. В Австрії слідчі комітети створюються за рішенням чверті членів Національної ради⁴³, у Франції створення слідчого комітету є результатом позитивного голосування парламенту з приводу проекту резолюції про створення комітету⁴⁴.

6. Своєрідною формою здійснення парламентського контролю над діяльністю уряду і підпорядкованої йому адміністрації є інститут омбудсманів. Омбудсмани призначаються на посаду парламентами і є їх посадовими особами. Вони

³⁹ Constitution of the Portuguese Republic [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://www.en.parlamento.pt/Legislation/CRP/Constitution7th.pdf>.

⁴⁰ Rules of procedure [Електронний ресурс] // Assemblée Nationale - Режим доступу до ресурсу: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly#chap3-2>.

⁴¹ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. - Москва: Юстицинформ, 2010. - 560 с.

⁴² Basic Law for the Federal Republic of Germany [Електронний ресурс] // Deutscher Bundestag. - 2012. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/blob/284870/ce0d03414872b427e57fccb703634dcd/basic-law-data.pdf>

⁴³ Investigating Committees [Електронний ресурс] // Parliament of the Republic of Austria - Режим доступу до ресурсу: https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/KONTR/POL/4U_AUSSCHUESSE/index.shtml.

⁴⁴ Rules of procedure [Електронний ресурс] // Assemblée Nationale - Режим доступу до ресурсу: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly#chap3-2>.

наділяються парламентами досить широкими контрольними повноваженнями. Інститут омбудсманів певною мірою доповнює традиційні форми парламентського контролю⁴⁵.

Судові (квазісудові) повноваження парламентів є обмеженими, і їх реалізація не займає помітного місця в звичайній парламентській діяльності. У ряді країн парламентам надано право здійснення особливої судової процедури (імпічменту) у справах певної категорії посадових осіб. Процедура імпічменту з певними доповненнями і змінами сприйнята парламентами багатьох європейських країн. Так, згідно з Конституцією Франції Президент може бути притягнутий до відповідальності за вчинення державної зради. В цьому випадку обвинувачення пред'являється Парламентом, а справа по суті розглядається Високою палатою правосуддя (ст. 67, 68 Конституції Франції)⁴⁶. Аналогічна процедура передбачена італійською Конституцією, згідно з якою Президент може бути притягнутий до відповідальності за державну зраду або посягання на Конституцію. Звинувачення в цьому випадку пред'являється Парламентом, а вирок виноситься Конституційним судом⁴⁷.

Зовнішньополітичні повноваження парламентів носять обмежений характер. Парламент майже практично позбавлений можливості суттєво впливати на формування і здійснення зовнішньої політики. Він може висловлювати свою думку і здійснювати в доступних для нього формах контроль за зовнішньою політикою уряду. Ці функції зазвичай покладаються на комісії із закордонних справ відповідних палат. Суто формальними є права парламенту оголошувати війну і укладати мир, оскільки ці повноваження фактично повністю зосереджені в руках уряду. Що стосується права на ратифікацію та денонсацію міжнародних договорів, то і це повноваження, як правило, позбавлене дієвого характеру: часто уряд має право укладати міжнародні угоди, які не потребують ратифікації їх парламентом.

*Інформацію підготувала Катерина Пенькова,
аналітик ЄІДЦ*

⁴⁵ Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин. – Москва: Юстицинформ, 2010. – 560 с.

⁴⁶ Constitution of October 4, 1958 [Електронний ресурс] // Assemblée Nationale – Режим доступу до ресурсу: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly#Title4>.

⁴⁷ Constitution of the Italian Republic [Електронний ресурс] // Senato della Repubblica – Режим доступу до ресурсу: https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf.